

Bir Manzum Anlatı: 15-16 Yüzyıl Türkçesi Dil Özellikleri Bağlamında Hikâye-i Mikdâd

Rabia Şenay ŞİŞMAN | ORCID: 0000-0002-4130-6298 | rabsis68@gmail.com |
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye.
ROR ID: <https://ror.org/014bh1q35>

Özet

Değişen inanç sistemi sonrası tanışılan yeni kültür muhitleri bünyesinde yeni edebî türlerle karşılaşmıştır. Bunlardan biri olan Mikdâd ile Miyâse konulu anlatılar menkıbevi-mucizevî temalı lirik-epik vasıflarıyla destanlara yakın bulunmuş; hem sözlü gelenekte hem mensur-manzum, tercüme-telif metinlerle nesilden nesile sevilerek aktarılmıştır.

Çalışmada Mikdâd-Miyâse hikâyesinin manzum biçimli bir nüshası 15-16. yüzyıl dil kullanımlarını örneklemek amacıyla incelenmiştir. Eksik olan eser, mesnevi düzeninde sıralı 386 beyittir ve “Kastamonu Halk Kütüphanesi”nde *Manzûm Hikâye-i Mikdâd* adıyla kayıtlıdır. Savaş ustası kahramanlardan oluşan kişileri, dövüş betimlemeleri heyecanlı olay örgüsüyle gazânâmeyi andıran bu hikâyede temel motif aşktır.

Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleriyle ilgili tipik kullanımlara dikkat çekilen çalışmada manzum metin çeviri yazıya aktarılmış; halk hikâyesi konulu araştırmalara katkı sunmak düşüncesiyle aynı kelimelerde tekrarlanan ayrı yazımlar, ödünclemelerde saptanan alışılmamış biçimler, arkaik dil kullanımları gibi farklılıklar üzerinde durulmuştur.

Metin, alıntı kelimeler bakımından Eski Anadolu Türkçesinin temiz dil özelliklerini yansıtması ve bu döneme özgü dil tanıklıkları içermesi yönüyle değerlidir. Aşk, kahramanlık, yiğitlik, hak, adalet gibi kavramların olay örgüsü içinde başarılı işleniş; anlatı-dinleyen arası duygu alışverişini etkin kılan ve muhatabı içine çeken hikâye kurgusuyla eser başta dil, edebiyat, tarih olmak üzere toplumla ilişkili aile, eğitim, siyaset gibi disiplinlere katkı sağlayıcı donanımlara sahip kıymetli bir kaynaktır.

Anahtar Sözcükler: Mikdâd ile Miyâse, manzum hikâye, mesnevi, EAT dönemi, Türk dili.

Atıf Bilgisi

Şişman, R. Ş. (2025). Bir Manzum Anlatı: 15-16 Yüzyıl Türkçesi Dil Özellikleri Bağlamında Hikâye-i Mikdâd. *Uluslararası Filoloji Bengü*, 5(2), 238-269.

<https://doi.org/10.62605/ufb.1689298>

Geliş Tarihi	02.05.2025
Kabul Tarihi	16.07.2025
Yayın Tarihi	30.11.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Benzerlik Taraması	Yapıldı – intihal.net
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için bir fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı ve Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.
Etik Beyan	Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Dizinleme Bilgisi	ERIH PLUS, MLA, ProQuest Ulrich’s Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals

A Narrative in Verse: Hikâye-i Mikdâd in the Context of the Linguistic Characteristics of 15th-16th Century Turkish

Rabia Şenay ŞİŞMAN | ORCID: 0000-0002-4130-6298 | rabsis68@gmail.com |
Istanbul 29 May University, Faculty of Letters, İstanbul, Türkiye.
ROR ID: <https://ror.org/014bh1q35>

Abstract

Following a transformation in the belief system, encounters with new cultural environments led to the emergence of new literary genres. Among these, narratives centered on Mikdâd and Miyâse—marked by legendary-miraculous themes and lyrical-epic qualities have been seen as akin to epics. These stories were cherished and passed down through generations both in oral tradition and in prose-verse, translated or original texts.

This study examines a verse-form manuscript of the Mikdâd–Miyâse story as an example of 15th–16th century Turkish language usage. The incomplete manuscript consists of 386 rhymed couplets written in the mesnevi form and is cataloged as Manzûm Hikâye-i Mikdâd in the “Kastamonu Public Library.” With characters composed of war-skilled heroes and an action-driven plot featuring combat descriptions reminiscent of gazânâme literature, the central motif of the narrative is love.

The study highlights typical linguistic features of Old Anatolian Turkish and provides a Latin-script transliteration of the verse text. To contribute to research on folk narratives, the work focuses on spelling variations of recurring words, unconventional forms observed in loanwords, and archaic linguistic usages.

In terms of loanwords, the text’s representation of the Old Anatolian Turkish period, with its pure language features and role as a precursor to modern Turkish, is among the main factors that make this manuscript valuable. The effective portrayal of concepts such as love, heroism, bravery, justice, and righteousness within the plot, along with a compelling narrative that fosters emotional interaction between storyteller and audience, renders the work a valuable source with interdisciplinary relevance to fields such as language, literature, history, family studies, education, and politics.

Keywords: Mikdâd and Miyâse, narrative in verse, mesnevi, Old Anatolian Turkish period, Turkish language.

Citation

Şişman, R. Ş. (2025). A Narrative in Verse: Hikâye-i Mikdâd in the Context of the Linguistic Characteristics of 15th-16th Century Turkish. *International Journal of Philology Bengü*, 5(2), 238-269.

<https://doi.org/10.62605/ufb.1689298>

Date of Submission	02.05.2025
Date of Acceptance	16.07.2025
Date of Publication	30.11.2025
Peer-Review	Double anonymized - Two External.
Plagiarism Checks	Yes – intihal.net
Conflict of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & Licence	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.
Ethical Statement	This study does not require ethics committee approval, as the data used were obtained from literature review/published sources. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Indexing Information	ERIH PLUS, MLA, ProQuest Ulrich’s Periodicals Directory, EBSCO - Central & Eastern European Academic Source (CEEAS), Linguistic Bibliography, DOAJ: Directory of Open Access Journals.

Giriş

Başlangıçta olay-durum anlatımlı diğer edebî biçimlerle uyumlu pek çok özelliği paylaşan hikâye, mensur ve manzum çeşitleriyle, tercüme ve telif ürünleriyle zamanla bağımsızlaşır ve günümüzün velut türlerinden biri hâline gelir. Bilindiği üzere bu tür anlatılarda olayların sırayla aktarımı kıssa, rivayet, masal, menkıbe ya da destanlara benzerlikler içermektedir. Aslında Türk edebiyatında “geniş anlamda öykülemeye dayanan edebî ürünlerin İslamiyet’ten önceki dönemlerde daha çok destan şeklinde ve sözlü olarak” (Korkmaz, 2012: 8) devam etmiştir. Bir diğer ifadeyle inanç değişimi sonrası genel anlamda mesnevi tarzında manzum ya da mensur hikâye olarak devam eden bu tür, kaynaklarda destanların konu ve biçimce kısmen değişmiş biçimi gibi yorumlanmakta ve tahkiye usulünün ustalıklı kullanıldığı en eski anlatı biçimlerinden sayılmaktadır. Önceleri bu tabir rivayet, kıssa benzeri sadece olay veya durum aktarımı şeklinde düşünülmekte iken “zamanla eğlendirmek maksadı ile başvuru olan taklid anlamlarını” edinerek “gerçek veya hayâlî birtakım vak’aların mâcerâların hususî bir üslûpla, sözle nakil ve tekrarı” (Elçin, 1986: 444) olarak kullanılmıştır.

Türklerde, değişen dinî öğreti etkisiyle inançla ilgili bilgi ve konuların sunulduğu yazılı ürünler içinde öyküleme/hikâye tekniğinin uygulandığı sayısız ürün ortaya konulmuştur. Söz konusu değişimin peşi sıra yeni kültür-edebiyat muhitlerinden tercüme yoluyla ortaya konulan eserlerin bazen aslına uygun biçimde ya da asıl metne eklemeli-çıkarma gibi tasarruflarda bulunarak oluşturulduğu, bazen de konu değişikliğine gidilmeksizin sadece metni yeniden biçimlendirmek suretiyle üretildiği görülür. Bu tarzda bir hayli çeviri metin Türk yazın hayatına kazandırılmış, İslâm medeniyetiyle tanışıklığın en iyi seviyede olması amaçlanarak inançla ilgili değerlerin kazanımı desteklenmiştir. Bu amaçla yapılmış tercüme eserleri içinde doğruya sadık kalmak düsturunun titizlikle uyulduğu siyerler hep öncelikli bir değere sahip olmuşlardır. Hz. Peygamber’in hayat öyküsünün aktarıldığı bir tür biyografik eser nitelikli bu metinlere verilen siyer kelimesi özelde Hz. Muhammed’in hayatını ele alan ilim olarak tanımlanır. Misalli Büyük Türkçe Sözlük/MBTS, İslâm Ansiklopedisi gibi kaynaklarda Sîret’in çoğulu olduğu ve “syr” sülasi kökünden türediği belirtilen kelime (Ayverdi, 2005: 2815) bir kimsenin hâli, tavrı, davranışı, tutumu, ahlaki özellikleri gibi anlamlarla karşılanır (Fayda, 2009: 319).

Türklerin sosyo-kültür hayatına mühim tesirleri bulunan bu tür eserlerin Türk edebiyatında umumileşmesi Arap ve Fars edebiyatından çeviri ya da Türkçeye uyarlanmış eserler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Örneğin Türk edebiyatında siyer yazma geleneğini başlatan Darîr’in kaleminden çıkan *Sîretü’n-nebî* (Erkan, 2009: 269) mensur-manzum kısımlara sahiptir ve sonraki asırlarda yazılan diğer siyerlere etkilemesiyle meşhurdur. Örneğin bu eserden bir asır sonra kaleme alınan ve “Türkçe siyerlerin en genişlerinden” olan Muhammed Efendi’ye ait *Sîret (Sîretü’n-nebî-Muhammed)* böyle bir etkinin semeresidir; eser muhtevası bakımından Darîr’e ait siyerin (Özfirat, 2016: 10) manzum hâli olarak yorumlanır.

Eldeki araştırmanın konusu olan Mikdâd ile Miyâse’nin bilinen ilk örneklerine yukarıda anılan siyer türü metinler içinde rastlanılmıştır. Arap edebiyatından tercüme yoluyla Türk edebiyatına giren (Yaman & Kiraz, 2023: 514) hikâye, ilk olarak Erzurumlu Darîr’in (ö. 14. yüzyıl) siyerinde saptanmıştır. İçerik bağlamında Darîr’in siyeriyle paralellikler taşıyan ve manzum dinî destanların en büyüğü, en geniş ve en zengini (Özfirat, 2014: 98) olarak sayılan *Sîretü’n-nebî* (Muhammed Efendi’ye [öl. 15. Yüzyıl]) (Yaman & Kiraz, 2023: 518) adlı eserde de Müslüman olmayan Araplar içinde yaşayan varlıklı bir aileye mensup Miyâse ile fakir bir genç olan amcaoğlu yetim Mikdâd’ın

(Kocatürk, 1964: 268: 271) aşkını anlatan benzer ad ve kurguya sahip bir hikâyenin bulunduğu bilinmektedir. Bilhassa 15. yüzyıl sonrası olay-kışı-zaman kurgusunun bulunduğu öyküleme tarzı eserlerin “her beyti kendi içinde uyaklı” mesnevi nazım biçimiyle üretildiği bilinmektedir. Örneğin, bir siyer şairi Münîrî’nin (ö. 16. yüzyıl) *Siyer-i Nebî*’sinde aynı adı taşıyan hikâyenin dönemin âdetince bu nazım biçiminde işlendiği görülür (Daşdemir, 2021: 33).

Ana konusunu siyerlerde geçen “Mikdâd bin Esved”in (Yaman & Kiraz, 2023: s.515) etrafında gelişen olaylardan alan Mikdâd ile Miyâse adlı aşk temalı anlatı çokça sevilmiş olacak ki muhtelif zamanlara ait mensur-manzum ve yazma-matbu biçimlerde birçok nüsha ile kültür ve nesiller arası aktarımı gerçekleşmiştir. Örneğin sözlü gelenekte de Mikdâd-Miyâse çevresinde kurgulanmış nazım-nesir karışımı anonim ürünlerin geniş kitleler arasında kutsalla karışık bir şöhrat kazandığı ifade edilir: Hikâyeyle ilişkili bir bildiride, “Antakya ile çevresinde yaygın ve değişik versiyonları bulunan” Mikdâd ve Miyâse adlı bir halk hikâyesinden bahsedilir; burada araştırmacı Mikdâd ile Miyâse öyküsünün içeriğiyle ilgili açıklama öncesi Alevi öğretisinde Mikdat b. Esved’e atfedilen manalar üzerine açıklamalarda bulunur; Antakya ve çevresinde Mikdat olarak bilinen ziyaret yerlerinin yeri ve önemi hakkında bilgi verir (Karasu, 2006: 269-270)

Yaman-Kiraz, konuyla ilgili incelemelerinde Mikdâd-Miyâse etrafından oluşan hikâye geleneğine katkı sunmayı amaçlamışlar; bunun için kaynaklarda çok az geçen Mikdâd-Miyâse ile ilgili hikâyelerin tespitini yapmışlar; Arap, İran ve Türk edebî kaynaklarında ortak işlenmiş Mikdâd-Miyâse hikâyesinin ele alındığı çalışmaların dile getiren araştırmacılar Mikdâd-Miyâse konulu metinlerin nüsha ve çeşitleri hakkında detaylı bilgiler vermişlerdir (2023: 513-519, 548-550). Ayrıca yine bu araştırmada Mikdâd-Miyâse hikâyeleri içinde en çok nüshası olan eserin Muhammed siyeri olduğu belirtilir; yalnız bunlar eksik nüsha şeklinde olup farklı isim ve müellif adlarıyla kaydedilmiştir (Yaman & Kiraz, 2023: 547).

Hikâye ilk kez Bekrî’nin 13. yüzyılda yazdığı *el-Envâr* adlı Arapça siyerinde yer almış ve önceleri “siyerlerde bir bölüm olarak anlatılagelen Mikdâd-Miyâse”nin sonraları bağımsız olarak “gazavet-nâme” özelliği göstermeye başlamıştır (Yaman & Kiraz, 2023: 514-550). Buna göre “Arapçadan tercüme siyerlerde” bulunan Mikdâd-Miyâse içerikli hikâyelerin “ufak tefek farklar dışında” birbirine benzer kurgularla geliştiği anlaşılmaktadır (Yaman, 2022: 6). Örneğin Yaman, Mikdâd-Miyâse hikâyesinin farklı bir varyantı olduğunu belirttiği Abdî mesnevisinde şairin eser içeriğini “âşık u mâşuk hikâyesi, gazâvat ve mu’cizât-nâme” şeklinde açıkladığını bildirirler (2022: 6).

Destanî, menkıbevi ve mucizevî temalara sahip mesneviler arasında değerlendirilmesi mümkün olan Mikdâd ile Miyâse hikâyesi aşkî olması yönüyle de her dönem itibar görmüş bir üründür. Ayrıca Türk edebiyatında mesnevi türü eserler, inanç sistemini değerler yönüyle zenginleştirmeleriyle bilinirler. Bu bağlamda Mikdâd-Miyâse merkezinde kurgulanmış anlatıların mesnevi biçimiyle işleniş metne yüklenen kıymeti işaret etmektedir.

1. Amaç-Yöntem

Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleriyle ilgili tipik kullanımlara dikkat çekilen bu incelemede Mikdâd-Miyâse konulu anlatılarla ilgili çalışmalara katkı sağlamak düşüncesiyle Mikdâd hikâyesinin manzum biçimli bir nüshası incelenmiştir. Araştırmada metin çeviri yazı yöntemi kullanılarak yazılmış; beraberinde eser içeriğiyle ilgili olarak kaynak taramaları yapılmış; kelime çözümlerinde Divânu Lugâti’t-Türk, Genel Türkçe Sözlük, Derleme-Tarama sözlük çeşitleri, Misalli Büyük Türkçe Sözlük başta olmak

üzere dönem dili unsurlarını yansıtan çeşitli kaynaklara başvurulmuştur. Eski Anadolu Türkçesi izlerini taşıyan ve arkaik kelime örnekleri ihtiva etmesiyle dikkat çekici tanıklıklar içeren metin, dil ve üslup bakımından 15-16. yüzyıl özelliklerini taşıması yönüyle kıymetlidir.

2. Eser Bilgisi (Nüsha Tavsifi)

Çalışmanın araştırma konusu olan yazma eser *Manzûm Hikâye-i Mikdâd* adıyla kayıtlıdır. Metin 15 yaprağa yakın olup Kastamonu Yazma Eser Kütüphanesi'nde *Kastamonu Halk Kütüphanesi* koleksiyonunda 4120 numarayla tasnif edilmiştir. Bu yazmanın bibliyografik kayıt numarası 460686 şeklindedir. Kütüphane bilgisinde müellif “Ahsen Ozanoğlu” (أحسن أوزان أوعلى) şeklinde kayıtlı ise de bu kimsenin “1946 yılında Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğüne atanan” İhsan Ozanoğlu (1907-1981) olduğu düşünülmektedir; “18 yaşındayken ustası Âşık Hasan’dan icazet alan” ve âşıklar meclisine katılan “hem Divan şiiri hem de halk şiiri alanında eserler” veren İhsan Ozanoğlu ayrıca “her mecrada derleme yapmayı ihmal etmemiş bir folklor araştırmacısı”dır (Karataş, 2018).

Metin üzerine yapılan kaynak taramalarına göre eldeki metin Muhammed siyerinin eksik nüshalı örneklerinden biridir. Orijinal metinle arasındaki farklılıklar aynı kelimelerin farklı dizilimleri ya da farklı kelime kullanımlarıyla ilgili değişimlerdir. Tam nüshalı Muhammed siyeri, *Sîretü'n-Nebî, Muhammed Efendi* adıyla Özfirat (2019) tarafından yayıma hazırlanmıştır.

Arap kaynaklı kabul edilen bu anlatı, anonim sayılmakla birlikte Kocatürk (1964: 273) konusu çokça benimsenip işlenmiş bu hikâyenin gerçekte “Abdurrahman adlı âlim bir kişi”ye ait olduğunu söyler; Kavruk, konuyla ilgili çalışmasında “Abdurrahman” ve “Muhammed” şeklinde geçen kayıt bilgilerinin bir müellif ya da bir müstensihe ait olduğunun anlaşılmadığını belirtir (2022: 67). Nitekim kataloglarda siyer müellifinin bilinmediği bilgisi paylaşılmaktadır (Özege, 1971'den akt. Öztürk, 2007: 426).

Yazma 15 varaka yakın olup *Şiirî Mikdâd* ve *Şiirî Miyâse İbni Câbir* olmak üzere iki başlıkta ve 772 dize hâlinde; dize kümelenişleri mesnevi nazım türüne uygun düzendedir. Her yaprakta dize sıralanışları standart değildir; örneğin bir yaprakta 12 iken bir başkasında 16 beyit olacak şekildedir.

Mikdâd ile Miyâse'nin manzum hikâyesi aşk ve savaş merkezlidir. “Mesnevilerde konu ne olursa olsun olay bir masal havası” içindedir; kahramanlar olağanüstü davranışlarda bulunur (Dilçin, 1983: 177). Burada da kahramanların savaş sanatında alışılmadık yeteneklerle donanımlı olmaları hikâyedeki olağanüstü durumlardandır. Metinde Mikdâd ile Miyâse temel kahramanlardır. Tahkiye, diyalog ve iç konuşmalar ile diğer kahramanlar bu iki temel motif çevresinde kurgulanmıştır. Halk anlatılarında yaygın olan pek çok öyküde olduğu üzere Mikdâd-Miyâse anlatısında da; “aşkın başlaması, engelleme, kavuşma” (Büyük, 2014: 5) gibi evrelerle olay örgüsü bağıntıları tesis edilmiş; “iki gencin bir araya gelmelerini engelleyen bir çatışma” ile hikâye akışı içinde ihtilaf / “şimdi ne olacak sorusu?” oluşturulmuştur. Kurguda kötülük ve haksızlığın simgesi, sevenlerin birlikteliğini reddeden, bunun için çeşitli çıkmazlara başvuran kız babasıdır. Bu kötücül figür etrafında gelişen olaylarla heyecan ve merak duygusu tahrik edilerek okuyucu farkındalığı tetiklenmiştir. Latif mısraların, derin iç çekişli sade, akıcı, açık anlatımlarla dizildiği eserde yanık ezgili ahlarla çekilen güçlük ve özlemin yürek sarsan bir sezişle nazma dökülmesi vaka aktarımına yakıcı bir derinlik ve dinamik bir ritim kazandırmıştır.

Olay kahramanlarının birbirlerine kavuşma arzusu ve engeller karşısında sergiledikleri tutkulu kararlılık ve cesaretin çöşkulu-yiğitçe deyişlerle dile getirilmesi dizelerde yer yer gazavatname türüne has epik eda ve azamet etkisi yaratır. Eserde anlatılanlar yaşanılması muhtemel gerçekliklerle uyumlu kurgulara sahiptir; elbette bir edebî metin içeriğinin tarihsel sürecin akışına uygun bir benzerlik ihtiva etmesi düşünülemez. İncelenen yazmada olay veya durumların şiir biçimli dizeler yoluyla aktarımı ile doğan ahenk, lirizmi etkin kılmak maksadıyla tesis edilmiştir. Dahası canan uğruna gösterilen çabanın zorlu oluşuna atfedilmiş sarsıcı vurgular, lirik ezgiye epik bir derinlik katmıştır. Böylece yer yer bir menkıbeyi andıran anlatıda olay kahramanları savaş sanatında gösterdikleri ustalıklar gibi bazen mucizevî özelliklerle donanımlı olabilmektedirler. Halk faydası güdülen bu içten samimi tahkiyenin nihayetinde hatırdı sevginin izi kalması anlatıyı bugün dahi sevilir kılmıştır.

Yazma eser Mikdâd ile Miyâse hikâyesinin tamamını ihtiva edecek hacimde değildir. Anlatıdaki olay-zaman-mekân-kişi örgüsüne bağlı gelişmeler makale sınırları sebebiyle çalışmaya dâhil edilememekle birlikte çeviri metin, sonuç bölümünden sonra sunulmaktadır.

3. Metin İçeriği

Olay kahramanlarının birbirlerine kavuşma arzusu ve engeller karşısında sergiledikleri tutkulu kararlılık ve cesaretin çöşkulu-yiğitçe deyişlerle dile getirilmesi dizelerde yer yer gazavatname türüne has epik eda ve azamet etkisi yaratır. Eserde anlatılanlar yaşanılması muhtemel gerçekliklerle uyumlu kurgulara sahiptir, elbette bir edebî metin içeriğinin tarihsel sürecin akışına uygun bir benzerlik ihtiva etmesi düşünülemez. İncelenen yazmada olay veya durumların şiir biçimli dizeler yoluyla aktarımı ile doğan ahenk, lirizmi etkin kılmak maksadıyla tesis edilmiştir. Dahası canan uğruna gösterilen çabanın zorlu oluşuna atfedilmiş sarsıcı vurgular, lirik ezgiye epik bir derinlik katmıştır. Böylece yer yer bir menkıbeyi andıran anlatıda olay kahramanları savaş sanatında gösterdikleri ustalıklar gibi bazen mucizevî özelliklerle donanımlı olabilmektedirler. Halk faydası güdülen bu içten samimi tahkiyenin nihayetinde hatırdı sevginin izi kalması, anlatıyı bugün dahi sevilir kılmıştır.

4. Eser İnceleme-Bulgular

Manzum metindeki söz varlığının dönem Türkçesi ses ve anlam özelliklerini tanıklar çeşitlilikte olması eseri küçük hacmine rağmen EAT dönemine özgü belirgin ses ve şekil bilgisi özelliklerini yansıtan kıymetli bir veri kaynağına hâline getirir.

Dizelerden tespitlerle 15-16. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleriyle ilişkili dikkatler alt başlıklarla sıralanmış ve metinden elde edilmiş bağlamlarla örneklendirilmiştir¹.

4.1. i/e (i>e, e>i, è) Sesi

Bu ses hadisesi hakkında farklı görüşler mevcuttur. Ünlü gelişmeleri dikkate alınma suretiyle aynı kelimenin /i/ ve /e/li şekli bulunması göz önünde tutulmuş, her iki sesi kendinde toplayan bir kapalı e/è'nin varlığı ve bunun sonradan /e/ ve /i/ şeklinde inkişafı ileri sürülmüştür (Timurtaş, 2019: 19). Yerel anlamda hâlen yaşamakta olan bu sesin standart Türkçede karşılayan bir işaret yoktur. Burada bu fonem /è/ olarak yazılmıştır:

hıç amân *vérmedi* şundı yıkdı kız (1b: 4)

¹ Tespit edilen veri örnekleri *italik* biçimde yazılmıştır.

4.2. Eklerde Ünlü Yuvarlaklaşmasıyla İlgili Örnekler

EAT döneminin belirleyici özelliklerinden biri de ek yuvarlaklaşmasıdır. Bunlarla ilgili çarpıcı örnekler şöyledir:

Emir ikinci şahıs ekleri, fiilden fiil yapan faktitif ekleri, bildirme ekleri, I. ve 2. şahıs iyelik ekleri üzerine gelen ünlüler yuvarlak biçimlidir.

tiz *getürün* pes getürdiler hemân (10a: 9)

tiz yine ‘aqlın *düşürdi* ol dilir (3b: 6)

kimündür bu gelin yâ bunca bu māl (14a: 2)

İlgi ekinin de EAT döneminin belirleyici dil özelliklerine uygun olarak dizelerde yuvarlak ünlülü hâlinin kullanıldığı görülür:

gitmez-iseñ gidiser *cānuñ* senün (7a: 13)

EAT döneminde birinci şahıs iyelik ekinin ünlüsünün yuvarlak olması döneme özgü bir tutumdur.

boynuğa alma benüm *kanımı* (3b: 11)

Aynı şekilde ikinci şahıs iyelik eki /+η/ “tesiriyle bilhassa I. şahıs ekine benzemek suretiyle” (Timurtaş, 2019: 33) yuvarlaklaşma gerçekleştiği görülür:

gāhī zār ağlaram ben *hasretün*den (3b: 12)

gāhī yanar yüregüm *fırkatün*den (3b: 12)

İsimden sıfat yapım eki /+IU/ ile yoksunluk eki /+sUz/ dizelerde EAT dil kullanımlarına uygun olarak yine yuvarlak ünlü iledir:

göñüllü *göñülsüz* kıızı aña vërdiler (12b: 4)

4.3. Eklerde Ünlü Düzleşmesiyle İlgili Örnekler

EAT döneminde ünlüsü düz olan biçim birimlerle ilgili saptanan dikkat çekici kullanımlar şöyledir:

Soru eki ünlüsü her zaman düz gelen eklerden biridir. Bu ek Eski Türkçede yuvarlak biçimli olarak görülse de EAT özellikleri barındıran dizelerde aşağıdaki gibidir:

melâmet olmağın var *mı* revâsı (6b: 3)

dëdi Mikdâd başa *mı* dërsin hemân (15a: 8)

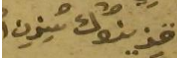
dëdi hiç görür *misiz* bu oğlanı (3a: 1)

EAT döneminde ünlüsü düz biçimli olan bir ek de isimlere gelen üçüncü tekil şahıs iyelik ekleridir.

yüzi gülşen *boyı* serv-i revân (6a: 11)

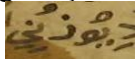
EAT döneminde ünlüsü düz biçimli olan eklerden bir diğeri de isim çekim eklerinden belirtme hâl ekidir. Ayrıca manzum metinde “hiç, tiz” gibi aslı uzun ünlülü kelimelerde sesin yalnızca hareke ile gösterilmesi dikkat çekicidir. Buna göre dizelerde bazı seslerin sıkça olmasa da hareke ile yazımı tercih edilmiştir:

çün işitdi kızınun *sözini* ol (4a: 13)

sözini (iyelik hareke ile)

Harekenin uygulanmadığı yazımların varlığı bu konuda tek tip bir tavrın benimsenmediğini gösterir düzeydedir:

dönüp gitdi çevürdi *yüzünü* ol (4a: 13)

yüzünü (belirtme hâl eki yazılmış)

ağlamakdan *yüzine* yol etti yaş (12a: 7)

yüzine (yönelme hâl eki yazılmış)

4.4. Fiil Çekimleriyle İlgili Örnekler

EAT dönemi metninde fiil çekimiyle ilgili belirlenen ilgi çekici bazı bulgular şöyledir:

Bu dönem Türkçesinin zaman kipleriyle ilgili belirleyici unsurlarından biri geniş zaman çekiminde yuvarlak fonemli biçimin sık kullanımlı olmasıdır. Nitekim Eski Türkçede geniş zaman eki genel olarak /-Ur/ biçimindedir; bazen /-Ar/ nadiren /-Ir/ biçimi görülür; EAT geniş zaman çekiminde düz-dar ünlülü biçimlerin kullanımı on beşinci yüzyıldan sonraki dönemlerde görüldüğü (Timurtaş, 2019: 36) bilinmektedir.

yeryüzine *dökülür* kanuñ seniñ (7a: 13)

dökülür

EAT dönemi kaynaklarında “kökü tek heceli olan fiillerin” geniş zaman çekimi genel olarak “/-Ar/ ile yapıldığı belirtilir. Örneğin aşağıdaki dizede geçen fiil çekimi böyledir:

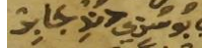
geçdi va‘dem *korğaram* dilberi (13b: 3)

Ancak burada gövdedeki son ses tesiriyle olacak geniş zaman eki /-r/ iledir:

gāhī zār ağlaram ben ḥasretünğden (3b: 12)

Görülen geçmiş zaman eki düz ünlüdür; yalnız şahıs ekinin yazımında bazen hareke kullanıldığı görülür.

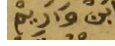
çün işitdi bu *sözi* döndi Cābir (4b: 13)

Yazmada görülen fiil çekimleri örneklerinden bazıları şöyledir:

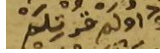
Emir çekimi birinci tekil şahıs

kimse varmaz çün aña ben *varayım* (3a: 4)

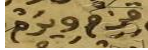

İstek çekimi birinci tekil şahıs

yā māl alup yāḥud ölem *kurtılam* (7a: 2)

ger götürürseñ kızım *vérem* saña (5a: 7)

Dizelerde emir teklik ikinci şahıs /-ğıl/, /-gil/ iledir:

varğıl aña illa boynuñ *şunmağıl* (13a: 1)

Manzum metinde fiile ve ek fiile gelen görülen geçmiş zaman eki /-di/ şeklinde yumuşak konsonant ve düz ünlü iledir:

kanķısı gālib gelürse *çıkdı* kız (1b: 4)

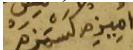
Manzum metinde ek fiilin (Eski Türkçe cevher fiili er- > ir- > i-: Birleşik fiil çekimlerinde görevli biçim birim; ad soylu kelimelerin yüklem işleviyle kullanımı sağlayan imek fiili) anlatılan geçmiş zaman hâli yine dönemin belirleyici dil özelliklerinde olduğu üzere düz ünlü iledir:

ki ‘ammum oğlı-(y)ımuşsın benüm sen (4a: 4)

EAT döneminde bildirme geniş zaman eklerinden teklik birinci şahıs eki /+Am/, /+vAn/ biçimli ek dizelerde /+Am/ biçimiyle kullanılır.

dédi Esved oğlu *Mikdādem* bugün (3b: 10)

ceddimüñ içinde *üstādem* bugün (3b: 10)

ümizim *kesmezem* ben dañı senden (6a: 4)

Bu ekin günümüz şekli olan /+Im/ olarak dönüşümü metinlerden tam olarak tespit edilemese de “16. yüzyıldan itibaren değişmeğe başladığı tahmin edilmektedir” (Timurtaş, 2019: s.110).

Ayrıca dizelerde fiile ve ek fiile gelen olumsuz eki /-mA/ şeklindedir. Ancak (tın- >) tım- fiilinin olumsuz hâlinde ilerleyici benzeşme sonrası konsonant ikizleşmesi görülmüştür:

ko seni vërsünler aña *tımmağıl* (13a: 1)

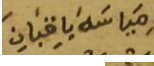
Manzum metinde *tımmağıl* biçimindeki çekimli fiil kökü DLT/ Divânu Lugâti't-Türk (1073) *tîn-* “soluk almak, dinlenmek, soluklanmak”; *tın-* (yağmur) dinmek, kesilmek, durmak, susmak (Kaçalın & Ölmez, 2023: 858) olarak belirtilir. Gülensoy (2007: 893) *tınla-* “dinlenmek”; *tî* “yansıma”lı köke getirilen +n+la- yapım ekleriyle elde edilen *tınla-* kelimesinin “ses vermek, söylemek”; ayrıca *tınlama-*, *tınma-* “aldırış etmemek, önemsememek, ilgilenmemek” anlamlarını verir. Kıpçakça *tım/tın* “sessiz, sakın” biçimleriyle birlikte *tın/dın* biçimlerinin anlamı “nefes, soluk”; *tın-/din-/tın-* “dinlen-, istirahat et-”; *tiñle-* “huzurlu olmak” şeklindedir (Kuun, 1880: 287). GTS *tın-* “ses çıkarmak, önemsemek, önem vermek” olarak belirtilir. Halk dili *tın-* “anlamak, susmak” karşılıklarıyla belirtilir. Metinde *tımmağıl* olarak geçen kelime “önemsememek” anlamıyla kullanılmıştır.

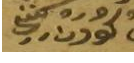
4.5. Fiilimsi Kullanımlarıyla İlgili Örnekler

EAT dönemi metninde görülen fiilimsi örneklerinden bazıları şöyledir:

pes anası dëdi n’olduñ ëy oğul (1b: 11)

kim koyunuñ *gelecek* vakti degül

Miyâse *baķıban* gördi anı (3a: 1)

kim anuñ bir kez yüzün *gören* kişi (3a: 13)

Manzum metinde saptanan dil kullanımları arasında ünlü ile biten bir kelime sonrası yine ünlüyle başlayan bir kelime ya da ek geldiğinde ünlülerden birinin düşmesi şeklinde gerçekleşen ses yitimi de görülmektedir.

benim umduğum olaydı n’olaydı (4b: 5)

dëdi yâ Rab n’eyleyem ben ne kılam (7a: 1)

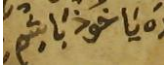
dëdi Câbir ki pes n’ëtmek gerek (12a: 11)

Dizelerde döneme özgü *kanķı* soru ya da *ķamu* belirsizlik sıfatları ya da *bu resme*, *şu resme*, *bu deñlü* zarflarının sıkça kullanıldığı da görülür.

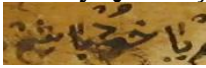
Metinde dönemin belirleyici dil özelliklerinin dışında kalan birtakım dil kullanımlarının olduğu belirlenmiştir. Buna göre eser yazımında dönemine ya da müstensihin tutumuna göre farklılık gösteren birtakım hususlar şöyledir:

Dizelerde geçen eklerin çoğunda yuvarlaklaşma yönelimi hâkimdir. Buna karşın “canum, kanum, yaşum” gibi yuvarlak ünlülü örnekleri olan birinci şahıs iyelik ekinin bazen harekeyle düz ünlülü biçimde imlalandığı belirlenmiştir:

işbu yolda yâhuz *başım* gitmege (5a: 14)

başım

murâd alam yâhud *başım* vëreydüm (2a: 4)

başım

Yine yuvarlak ünlülü örnekleri olan ikinci şahıs iyelik ekinin bazen harekeyle düz ünlülü biçimde imlalandığı belirlenmiştir. Örneğin aynı kelimenin ilk dizede yuvarlak ünlülü biçimi yazılı iken ikinci dizede harekeyle düz ünlülü biçimin kullanıldığı görülür:

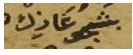
gitmez-iseñ gidiser cānuñ senüñ (7a: 13)

yeryüzine dökülür kanuñ *seniñ* (7a: 13)

Manzum metnin yazım özelliklerinden dikkat çekici olan bir diğer husus bazı kelime ve eklerde farklı imlaların tercih edilmesidir. Bunlar farklı ya da iki biçimli yazımlar hâlinindedir. Kullanımlarla ilgili örneklerden bazıları şöyledir:

Küçültme anlamı katan isim soylu kelimeler /+cağ, +cek/ veya /+cuğ, +cük/ ekleriyle türetilmiş olmakla birlikte ekteki yumuşamanın hem /ğ/ hem de /y/ sesi ile iki biçimde yazıldığı görülür:

başcuğazıñ sağcayın yürü git (14b: 6)

başcuğazıñ ; *sağcayın*

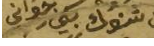
Benzerlik edatı da iki biçimde kullanılmıştır.

girdi aşlan gibi meydân içine (2b: 8)

eridüm mûm gibi hicrân odından (5b: 6)

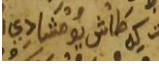
gibi

ki mâlı-çün şunuñ bigi cevânı (6a: 11)

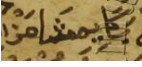
bigi

MBTS Eski Türk. yumşamak <*yum-(u)ş+a-mak> olarak bilinen kelimenin kök sesi yuvarlak ve düz ünlülü olmak üzere iki biçimde verilmiştir:

ki taş yumşadı ol Ferhâd elinden (5b: 7)

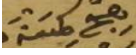
yumşadı

niçün göñlün baña yımışamaz ey dost (5b: 7)

yımışamaz

Bunlardan başka dizelerde *kimse* kelimesinin yazımı yalnız bir yerde -belki vezin kaygısıyla- *kimesne* şeklinde kullanılmıştır.

hiç *kimesne* karşısına тұrmaz (3a: 2)

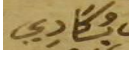
kimesne (kimse)

ķanda gittüğünü kimse bilmedi (11a: 6)

kimse

Oğuzca ve Orta Türkçe döneminde *mingar*>*bınar*, daha az sıklıkta *bunar* olarak görülen kelime (Clauson, 1972: 351) EAT dönemine ait bu eserde düz ve yuvarlak ünlülü olarak iki biçimde de tespit edilmiştir.

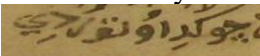
dökerdi kanlu yaş gözi buñarı (11a: 3)

buñarı

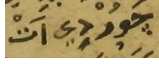
ki dökerdi kanlu yaş göz bıñarı (13a: 8)

bıñarı

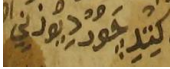
Görülen geçmiş zaman üçüncü tekil şahıs ekinin yazımı da bazen hareke ile gerçekleşmiştir. Örneğin *çökdi* kelimesindeki ünlü yazımı ise hareke iledir:

tañıyyat kıluben çökdi olturdu (4b: 14)

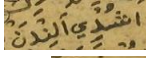
Aşağıdaki örnekte bulunan *çevürdi* kelimesinde fiil çekimi yazımında /ı/ harfi gösterilmiştir:

çevürdi at başını döndi ol dem (14a: 11)

Aşağıdaki örnekte ise /ı/ harfi yazılmamış, görülen geçmiş zaman fiil çekimindeki ünlü hareke ile belirtilmiştir.

dönüp gitdi çevürdi yüzünü ol (4a: 13)

Ayrıca metin taramasında “Oğuz grubu dillerinde görülebilen kapalı hece son ses ç > ş ünsüz değişimi”yle (Gülsevin, 2008: 384) ilişkili örneğe de rastlanmıştır. Günümüzde uç- biçimiyle bilinen kelime eserde uş- “yıkıl-, düş-” anlamıyla kullanılır; uç- eylemi ayrıca “ölmek; düşmek; terk etmek; gitmek” anlamlarıyla da bilinir (Clauson, 1972: 19); uçmak “cennet”; ucuz “değersiz” kelimeleri bu kökten türemiş en bilinen kelimeler arasındadır.

uşdı elinden yere ol vèrdi cân (15a: 10)

cümle Mikdâd üstine uşdı hemân (15a: 12)

4.6. Ödünçleme Kelime Kullanımlarıyla İlgili Göze Çarpan Farklı Yazımlar

Arapça ya da Farsça aslında uzun sese sahip bazı kelimelerde orijinal hâlin korunmasında bir tutarlılık yoktur. Örneğin tîz kelimesinin yazımı bazen hareke ile bazen de orijinal yazıma uygun olarak yazılmıştır.

tîz atınuğ üstine bindi yine (3a: 8)

tiz yine ‘aqlın düşürdi ol dilîr (3b: 6)

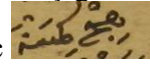
tîz

tiz

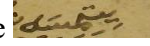
Aynı durum hîç, yetîm kelimelerinin yazımında da söz konusudur ve bazen hareke ile aşağıdaki gibi görülür.

hiç kimsene karşısına tûrmaz (3a: 2)

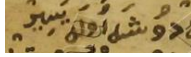
dèdi hiç görür misiz bu oğlanı (3a: 1)

hiç

yitim-ise n’ola kim pehlüvândur (4a: 11)

yitim-(i)se

Dizelerde MBTS Ar. < Yun. *eşîr* (Ayverdi, 2005: 875) kelimesinin yazımı ön seste /y/ türemesi ve *sin* harfi ile *yesîr* şeklindedir:

diledi atdan düşe ola *yesîr* (3b: 6)

Ödünçlemelerde içinde /v/ morfemi taşıyan Farsça kökenli kelimelerde bu dış-dudak sesinin gerileyici benzeşme ile yuvarlaklaşmaya sebep olduğu görülür. Kelime harekelendirmelerinde bu yuvarlaklaşmanın bazen gerçekleştirmediği belirlenmiştir:

(dağ)ı yalın yüzlü-(y)idi *nev-cüvân* (1b: 9)

adı Mikdâd ibni Esved *pehlüvân* (1b: 9)

şîr u merd-idi be-gâyet *pehlevân* (12b: 2)

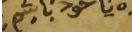
mâlî mülki çoğ-ıdı kendü *cüvân* (12b: 2)

n’ola dervîşe kim *nev-cevândur* (4a: 11)

Metnin yazım özelliklerinden olan farklı ya da iki biçimli yazımlara ilişkin olarak *yahut* veya *hod* kelimeleri verilebilir:

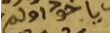
Bu kelime farklı harf kullanımlarıyla gösterilmiş; bazen *zel* /ذ/ bazen de *dal* /د/ şeklinde yazılmıştır.

işbu yolda *yāhuz* başım gitmege (5a: 14)

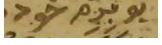
yāhuz

murād alam *yāhud* başım vèreydüm (2a: 4)

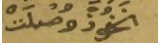
yā māl alup *yāhud* ölem kırtılam (7a: 2)

yāhud ;

bu bizim *hod* bağrımızda çıktı baş (12a: 7)

hod

ne *hoz* vuşlat buluben şād oluram (3b: 13)

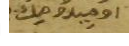
hoz

Aynı şekilde Far. *umid*: امید-اميد kelimesi de /d/ - /z/ harf kullanımlarıyla farklı yazımlarla görülmüştür.

ümizîñ kesme senden dönmezem ben (4a: 4)

ümizîñ

ümîdümiñ yüzünü örtüdi hicrân (5b: 13)

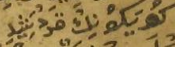
ümîdümiñ

SONUÇ

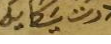
Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özellikleriyle ilgili tek tip olmayan kullanımların ele alındığı bu yazıda Mikdâd-Miyâse konulu hikâye çalışmalarına katkı sağlama umulmaktadır. Eserde genel anlamda döneme özgü dil kullanımlarının hâkim olduğu söylenebilir. Ancak yazmada *bulıd*, *yaña* gibi döneme özgü kelime kullanımlarının yanı sıra oltur-, iltür-, ur- bazı fiillerde eskicil biçimlerin korunduğu tespit edilmiştir. Bu tip dil kullanımlarının varlığını yerel dil unsurlarının sık rastlanırlarına ve biraz da müstensih tutumuna bağlamak mümkündür.

Eserde bazı ses-anlam değişimlerinin evrelerine tanıklık edecek dil görünüşleri mevcuttur. Örneğin MBTS “Evlenmekte olan, yeni evlenen erkek” anlamlarına gelen *güvey* kelimesinin yazımı eserde *q> y* değişimiyle kullanılmıştır:

MBTS Eski T. *küdegü* [< *küde-gü] > *küyegü* > *güyeği* > *güveyi* > *güvey*)
<https://lugatim.com> [Erişim: 15.02.2025]

güyegünün kardaşı ol kişi (15a: 11)

Aynı şekilde Türk dili sahasında 14. asır ve sonrasında “yön, cihet” anlamlarıyla kullanılan *yanga* > *yaña* (Clauson, 1972: 943) kelimesi yönelme durum ekiyle kullanılmıştır:

hasretiyle dört *yañaya* yakmağa (6a: 9)

Ayrıca manzum metinde günümüzde /d-/ ile bazı fiillerin /t-/ ile yazıldığı görülmüş; bir kelimedede de kayıcı /r/ sesi düşmesi tespit edilmiştir.

şebdesin *toğrultdı* sürdi kız hemîn (3a: 5)

hiç kimsene karşıusına *turmaz* (3a: 2)

kayıcı /r/ sesi düşmesi:

bişi

gider ‘aklı kalmaz-(y)ıdı çün *bişi*² (3a: 13)

² (Halk dili. Bir şey)

Bütün bunlardan başka kelime kullanımlarında bağlama yönelik sezilen anlamlar EAT dönemine özgü sade anlatım izleri taşır. Örneğin “12b: 3 *tap* diyince vèrði aña kalını” dizesinde geçen *tap* “yetiştir, kâfi” gibi Tarama Sözlüğü kaynağında geçtiği karşılıklarla kullanılmıştır.

Dildeki ödünçlemeler yönüyle 15. yüzyılın temiz bir dil dönemi olması; dahası bu dönemin yeni Türk dilinin hazırlayıcılarından sayılması metni değerli kılan özellikler arasındadır. Ait olduğu yüzyılın belli başlı dil özelliklerini tanımlayan eser, destansı bir lirizmle harmanlanmış anlatımıyla göze çarpan üslup inceliklerini barındırır. Aşk, kahramanlık, yiğitlik gibi kavramların olay örgüsü içinde başarılı işlenişi anlatı-dinleyen arası duygu alışverişini etkin kılar, böylece kurulan bağ dinleyiciyi hikâyedeki epik ve duygusal akışa dâhil eder. Bu nitelikleriyle manzum metin başta dil, edebiyat, tarih olmak üzere toplumla ilişkili aile, eğitim, siyaset gibi disiplinlere katkı sağlayıcı donanımları sunar.

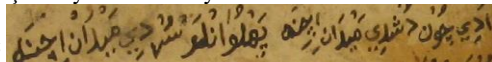
Çeviri Yazı ile Hikâye-i Mikdâd Metni

(Burada ele alınan ve “Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 4120 künyesi”³ ile sunulan metin eksik hacimli olup çeviri yazıda nüsha yazımı ile harekelendirme dikkate alınmıştır).

- 1b: 1 ‘ammısı kızları bile vardılar
1b: 1 bir yüce yere çıkuben⁴ durdılar
1b: 2 ışık odı çün düşdi meydân içine
1b: 2 pehlevânlar sürdi meydân içine⁵
1b: 3 birbir-ile oynadılar girdiler
1b: 3 aña karşı kendülerin⁶ kırdılar
1b: 4 (kankı)sı gâlib gelürse çıkıdı kız
1b: 4 hîç amân vermedi şundı yıkdı kız
1b: 5 (râ)vî eydür vardı bir nev-cüvân
1b: 5 ol Benî Kende⁷ içinde pehlüvân
1b: 6 (bê)li ince boyı uzun yüzi ay
1b: 6 māl-ıla dervîşdi hüsn-ile bay
1b: 7 (ata)sı ulu big-imiş mu‘teber
1b: 7 ölmüş oğlu küçücek kalmış meğer
1b: 8 (çün)ki öksüz kalmış ol olmuş fakîr
1b: 8 rûzigâr anı gâyet kılmış hakîr
1b: 9 (dağ)ı yalın yüzlü-(y)idi nev-cüvân
1b: 9 adı Mikdâd ibni Esved pehlüvân
1b: 10 (çü)n işitdi işbu hâli ol cüvân
1b: 10 sürdi koyununu eve geldi hemân
1b: 11 (pe)s anası dèdi n’olduñ èy oğul
1b: 11 kim koyunuñ gelecek vakti degül

³ Ahsen Ozanoğlu. *Manzûm Hikâye-i Mikdâd*. <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/460686>

⁴ Çeviri yazıda nüsha yazımı ve harekelendirme dikkate alınmıştır:

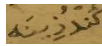
⁵

⁶ Nüşhada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

⁷ Kindî

- 1b: 12 (di)di ay ana işitdüm bir haber
1b: 12 ‘arz günü-yimiş bugün key mu’ber
1b: 13 Miyāse hātūn ol merdāne dēr
1b: 13 tonanup girür-imiş meydāne dēr
1b: 14 (ce)ng içinde tā beğense kimi ol
1b: 14 kendüzine⁸ ol anı kıla kabul
2a: 1 bunu işitdim yüregüm oynadı
2a: 1 ‘ışk odına yandı bağrım kaynadı
2a: 2 kodı gönlüm başı cānı ol yola
2a: 2 bilmezem kim ‘ākıbet hālīm n’ola
2a: 3 bu ben öksüzün ey ana n’olaydı
2a: 3 atum tonum yaracuğum olaydı
2a: 4 ki ol meydāna ben dahı varaydum
2a: 4 murād alam yāhud başım vèreydüm
2a: 5 pes anası dèdi ey miskin seņe
2a: 5 hām tama ‘durur heves itme aņa
2a: 6 ol bir ulu beg kıızı hātūn-durur
2a: 6 oynaduğı incüdür altun-durur
2a: 7 sen hod bir öksüz yetimsin ey oğul
2a: 7 beg kıızı sevmek seņe layık de(gül)
2a: 8 bu işden geç ki bu sevdā içinde
2a: 8 gider başın oğul gavğa içinde
2a: 9 geç bu işden oda yakma cānuñı
2a: 9 ağlamakdan öldürem ben beni
2a: 10 dèdi Mikdād ey ana sen bu sözi
2a: 10 şunā⁹ di kim gönli vardur dur yā gö(zi)
2a: 11 kalmadı ‘aqlım müdāra ètmege
2a: 11 şabr-ıla derdime çāre ètmege
2a: 12 bağladı ‘ışk boynumı zencîr-ile
2a: 12 çāre bulmaz ‘aklı aņa tedbîr-ile
2a: 13 gözümde şöyle nakş oldu cemāli
2a: 13 ki gönlüm içinde hayālî
2a: 14 düşdi ‘ışkıñ odı yaķar cānuma
2a: 14 el yuyan beņzer ol dilber ķanuma
2b: 1 bunu dèdi haya hay ağladı
2b: 1 şöyle kim anası bağrın tağladı
2b: 2 (ķon)şuluğunda vardı bir hātūn
2b: 2 dèdi Mikdād anasına kim niçün
2b: 3 (ağlar) oğluñ āh-ıla zārî kıılır
2b: 3 n’oldı buņa kim bu resme yaķılır
2b: 4 döndi ol hātūna hālî söyledi
2b: 4 Mikdādın ağladuğın şerh eyledi
2b: 5 hātūn dèdi erümden kıaldı uş
2b: 5 çevşen nîze tuvulğa dahı hoş
2b: 6 onuñ hod yahşı atı vardurur

⁸ Nüşada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

⁹ لغتنامه دهخدا | واژه‌یاب | 2 | معنی کاد | kād. meşakkat, renc, eziyet; mihnet çekmek.

- 2b: 6 bu dağı meydâna varsun erdurur
2b: 7 (çü)n işitdi oldı Mikdâd şâd-mân
2b: 7 pes giyindi atına bindi hemân
2b: 8 sürdi atını vardı meydân içine
2b: 8 girdi aşlan gibi meydân içine
2b: 9 ‘aşıkâne döndi cevân eyledi
2b: 9 bir ‘aceb heybetlü devrân eyledi
2b: 10 şöyle iş gösterdi kim gören aña
2b: 10 bu nice erdür dëyü kaldı taña
2b: 11 kendüzini¹⁰ cem‘e urdı ol dilîr
2b: 11 şanki bir sürü koyuna gir dër
2b: 12 öñüne katdı bölük bölük kovar
2b: 12 bir kişi yok hamlesin anuñ savar
2b: 13 kimse dağı aña karşı varmadı
2b: 13 hamle kılsa kimse karşı durmadı
2b: 14 (Ha)k Te‘âlâ kudret-ile ol dilîr
2b: 14 oldı meydân içinde nerre-şîr
3a: 1 çün Miyâse bakıban gördi anı
3a: 1 dëdi hiç görür misiz bu oğlanı
3a: 2 hiç kimesne karşısına tırmaz
3a: 2 kimse hergiz aña bir darb urmaz
3a: 3 baña göñlim şöyle tanıkluk vërür
3a: 3 kim beni atdan bu oğlan indürür
3a: 4 kimse varmaz çün aña ben varayım
3a: 4 şebde-yile bağrın iki yarayım
3a: 5 şebdesin toğrultdı sürdi kız hemîn
3a: 5 gögsini gözledi çün erdi yakîn
3a: 6 çünki gördi kasdını Mikdâd anuñ
3a: 6 döndi karın altına kız atınuñ
3a: 7 şol yılan gibi tolaşdı atına
3a: 7 yapışiben tırdı karın altına
3a: 8 çünki hamlesi döndi yine
3a: 8 tîz atınuñ üstine bindi yine
3a: 9 bu işi çün gördi taña kaldı kız
3a: 9 döndi yine hamle kıldı aña kız
3a: 10 diledi kim şanca butından anı
3a: 10 ta yıkaydı at-ıla anda anı
3a: 11 şıçradı atdan yere indi revân
3a: 11 hamle geçdi tîz¹¹ yine bindi hemân
3a: 12 ‘âdeti ol-ıdı ol kızın yakîn
3a: 12 ‘âciz olsa yüzini açardı hemîn
3a: 13 kim anuñ bir kez yüzün gören kişi
3a: 13 gider ‘aklı kalmaz-(y)ıdı çün bişi
3b: 1 kendüden¹² gidüp aña bakar-ıdı

¹⁰ Nüshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

¹¹ Nüshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir: (3a:11-3b: 6,7:

¹² Nüshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

- 3b: 1 kız aña bir darb urup yıkar-ıdı
3b: 2 anları böyle kılmış-ıdı zebūn
3b: 2 niçeler 'ışkından olmuş-ıdı cunūn
3b: 3 gördiği yigid yigindür hemān
3b: 3 burka'ın kaldırdı yüzinden revān
3b: 4 sanki bulutdan güneş oldu 'ayān
3b: 4 yā kınından bir kılıç çıktı hemān
3b: 5 gün yüzünden kara zilfi¹³ āşikār
3b: 5 gördi Mikdād 'aklı oldu tārūmār
3b: 6 diledi atdan düşe ola yesīr
3b: 6 tiz yine 'aklın düşürdi ol dilīr
3b: 7 şebdesiniñ ardını dönderdi tiz
3b: 7 yumdı gözini kıza bir darb urdı tiz
3b: 8 yıkdı atından yere düşdi hemān
3b: 8 halk içinde kopdı gavğa vu figān
3b: 9 indi atından kıızı tutdı dilīr
3b: 9 dedi avımsın benüm ey nerre-şīr
3b: 10 dedi Esved oğlu Mikdādem bugün
3b: 10 ceddümün içinde üstādem bugün
3b: 11 'ışkıkun odı yakıpdur cānımı
3b: 11 boynuğa alma benüm kanımı
3b: 12 gāhī zār ağılaram ben hasretünden
3b: 12 gāhī yanar yüregüm fūrkatünden
3b: 13 ne derdünden seniñ ezada oluram
3b: 13 ne hoş vuslat buluben şād oluram
4a: 1 cihānda derdimiñ dermānı sensin
4a: 1 āvāre gönlümün sultānı sensin
4a: 2 hemān sensin benüm puşt u penāhım
4a: 2 ki öksüz 'āşıkam arturma āhım
4a: 3 dedi kız ey yigit elḥamdulillah
4a: 3 ki bana yād kişi olmadı hem-rāh
4a: 4 ki 'ammum oğlu-yımışsın benüm sen
4a: 4 ümiziñ kesme senden dönmezem ben
4a: 5 bunu işitdi çün şükr etti Mikdād
4a: 5 atına bindi döndi gitdi Mikdād
4a: 6 gelüp babası dedi ey Miyāse
4a: 6 senin bu bed işün gelmez kıyāsa
4a: 7 seni bunca ulular istediler
4a: 7 ki māl u mülk vērelüm çün dediler
4a: 8 bugün yıkdı seni bir dervīş oğlan
4a: 8 ki çobandur ululardan utan
4a: 9 Miyāse dedi ger dervīş-se ol
4a: 9 yeter mālım benim key çok тұrur bol
4a: 10 kendüzüme¹⁴ ben anı kıldum kabūl
4a: 10 ki 'ammūmız oğlu-yımış yād degül

¹³ zūlf

¹⁴ Nūshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

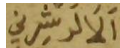

- 4a: 11 n'ola dervîşse kim nev-cevāndur
4a: 11 yitim¹⁵-ise n'ola kim pehlüvāndur
4a: 12 aña benzer yigit bir dağı kanda(dur)
4a: 12 benim oldur erim ancak cihanda(dur)
4a: 13 çün işitdi kızınun sözini ol
4a: 13 dönüp gitdi çevürdi yüzünü ol
4b: 1 Kureyş ehli katına vardı tırdı
4b: 1 Kureyş uluları-çün gördi şordı
4b: 2 dediler aña kim ne cüvāndır
4b: 2 yıkdı kızını ol pehlüvāndır
4b: 3 Cābir eydür baña ol gelmedi hoş
4b: 3 sizin gibi ulular varken uş
4b: 4 ve hem dervîşdür öksüzdür cihānda
4b: 4 ki çobandır koyun güder yabānda
4b: 5 dilerdim ki sizlerden olaydı
4b: 5 benim umduğum olaydı n'olaydı
4b: 6 pes ebu Cehl-i la'ın dedi haķır
4b: 6 görme anı diyem kim oldur faķır
4b: 7 kim atasıydı anun bir ulu
4b: 7 hānedānı ni'met ile tobtolu
4b: 8 ādem kuşlar canāvarlar müdām
4b: 8 kapusunda yedi-(y)idi her gün ta'am
4b: 9 ol kız ol aşlanındur aña
4b: 9 sen haķır bakma dērem ben saña
4b: 10 ger kabūl kılmazsañuz anı
4b: 10 koñ bile alup gidelüm biz anı
4b: 11 bir ulu yerden aña kız vèrelim
4b: 11 anı biz ululuğa ērgürelim
4b: 12 pehlevān olısar nāmudār
4b: 12 buñ güninde tā ki bize ola yār
4b: 13 çün işitdi bu sözi döndi Cābir
4b: 13 oğlına dēr var getür anı hāzır
4b: 14 Kenāna vardı Miķdād getürdi
4b: 14 taḥıyyat kıluben çökdı olturdi
5a: 1 ebu Cehl-i la'ın dedi ēy Miķdād
5a: 1 cihānda sen kazandıñ bir ulu ad
5a: 2 döndi Cābir dedi ēy Miķdād saña
5a: 2 kız gerekse kalın vèrgil baña
5a: 3 dedi nesnem yokdurur hīç bu zamān
5a: 3 ne dilerseñ dilegil vèr amān
5a: 4 hāşıl ēdüp vèricek ēy saña
5a: 4 sen dağı kızını vèresin baña
5a: 5 dedi vèrgil yüz deve kızıl tülü
5a: 5 kim kumāş u kaftān ola yüki tolu
5a: 6 dağı biñ mişķāl kızıl altun dağı
5a: 6 yüzünüñi hem aķ gümüş vèrgil ağı

¹⁵ yetim

5a: 7 va‘de olsun hem üç ay dahı saña
5a: 7 ger getirürsen kızım vèrem saña
5a: 8 ger üç ayda vèmezsen sen anı
5a: 8 görmeyesin dahı kızın yüzünü
5a: 9 dedi Mikdād rāzı oldum yā ‘amu
5a: 9 ben vèrem bunları hep saña kamu
5a: 10 ben şıgındım Ka‘benün Tağrısına
5a: 10 kim vère bunları ol ben miskîne
5a: 11 bunu dedi kalkdı gönli key hāzîn
5a: 11 ol Miyāse katına vardı hemîn
5a: 12 dedi görgil atañ ey hātūn baña
5a: 12 vèrmek ister ol seni şatun baña
5a: 13 işbu deñli māl diledi-i benden ol
5a: 13 rāzı oldum ben dahı kıldum kabūl
5a: 14 uş giderem mālı hāşıl etmege
5a: 14 işbu yolda yāhuz başım gitmege
5b: 1 el-emānet şaklağıl peymānıñı
5b: 1 mahrūm etme kuluñı kurbānıñı
5b: 2 kim benim göñlim kapuñda bağludur
5b: 2 ‘ışkıñ odına yüregüm tağludur
5b: 3 çekersem hasretün den derd-ile āh
5b: 3 yitüre gök yüzinden bulıdı māl
5b: 4 **Şi‘iri Mikdād**
5b: 5 nigārā‘ışkuñuñ feryād elinden
5b: 5 ki kılmaz hicruñuñ āzād elinden
5b: 6 eridüm mūm gibi hicrān odından
5b: 6 bugün sen yūri pūlād elinden
5b: 7 niçün göñlüñ baña yımışamaz ey dost
5b: 7 ki taş yumşadı ol Ferhād elinden
5b: 8 akıdur bağrıñıñ kanın gözüm den
5b: 8 şu hūnī gözlerünñ dād elinden
5b: 9 gamından ‘ışkuñuñ gaykulu göñlim
5b: 9 ki bir gün olmadım hīç şād elinden
5b: 10 atañ dahı baña ne zulm eder gör
5b: 10 kime varam ben ol bī-dād elinden
5b: 11 cihānı yakısar bu hasret odı
5b: 11 alurlarsa seni Mikdād elinden
5b: 12 ne kāfirdür revā gören bunu kim
5b: 12 alalar Şirīnī¹⁶ Ferhād elinden
5b: 13 vişāl istedüğüm cudā artdı hicrān
5b: 13 ümīdümñ yüzünü ört di hicrān
6a: 1 giderem (der)d-ile ey yār sen esen kal
6a: 1 işim oldu fiğānī āh esen kal
6a: 2 ya hāşıl eyleyem mālı getürem
6a: 2 ya ‘illetlü cānı yoluñda yitürem
6a: 3 çün işit di bunu kız eyledi āh

¹⁶ Nūshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

- 6a: 3 ki zulm olmuş saña yigit dèdi vāh
6a: 4 velī kōrkma ümīzīn¹⁷ kesme benden
6a: 4 ümīzim kesmezem ben daḥı senden
6a: 5 kılurlarsa beni ger pāre pāre
6a: 5 ki senden dönmege olmaya çāre
6a: 6 velī eglenme tiz¹⁸ gel kim firākıñ
6a: 6 beni yakmaya èy yār iştīyākıñ
6a: 7 döndi Mikdād pes revān oldı hemīn
6a: 7 göñli ğamgīn ‘aklı ḥayrān cānı ḥazīn
6a: 8 çün döndi gitdi ol serv-i revāne
6a: 8 Miyāse başladı düşdi fiğane
6a: 9 başladı yaşlar gözinden akmağa
6a: 9 ḥasretiyle dört yañaya¹⁹ yakmağa
6a: 10 kılıben ‘āşıkāne bir şovuk āh
6a: 10 dèdi olsun atamıñ ‘ömri günāh
6a: 11 ki mālī-çün şunuñ bigi cevānı
6a: 11 yüzi gülşen boyı serv-i revānı
6a: 12 āvāre kıldı ‘ışk-ıla cihānda
6a: 12 dirīğ olup ḳalır-ısa yabānda
6a: 13 èy dāye tūr örü tīz varsan aña
6a: 13 getürgil üşde cümle mālīm aña
6a: 14 ne isterse babama vèrsün alsun
6a: 14 ne kim mālīm varsa anıñ olsun
6b: 1 yüregüm yegdi müşkil oldı ḥālīm
6b: 1 gidicek cān baña neyler bu mālīm
6b: 2 dèdi dāye èy ḥātūn n’oldı saña
6b: 2 ki ḳaldum ben bu işde saña ṭaña
6b: 3 dutalım düşdi cāna ‘ışk hevāsı
6b: 3 melāmet olmağun var mı revāsı
6b: 4 saña layık degildir bu ‘alāmet
6b: 4 bu cümle ‘āleme olma melāmet
6b: 5 şabr kııl ‘ışka şabr etmek gerekdür
6b: 5 sözimi tūt saña bu yegrekdür
6b: 6 ol ḥod olmışdurur ‘ışkıñ yesīri
6b: 6 hemān sensin cihānda desd-ğīri
6b: 7 eger ḥāşıl kıılır kıılmaz o mālī
6b: 7 ḳapuña gelmeyince yok mecālī
6b: 8 gelicek anda bir lutf işleyesin
6b: 8 kimin alup kimin bağışlayasın
6b: 9 atañ sözi diye gelsün yèrine
6b: 9 ulu begdür yakışmaz kim yèrine
6b: 10 Miyāse çün işitdi işbu sözi
6b: 10 daḥı tınmadı illā tıldı gözi
6b: 11 egerçe ḥasret-ile cāmı yandı

¹⁷ Nüshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

¹⁸ Nüshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

¹⁹ Yaña. Yön, taraf.

- 6b: 11 gine gelür didüğüne tayandı
6b: 12 ol Kureyş halkı dağı gör tanıdılar
6b: 12 dönüp anlar evlerine girdiler
6b: 13 bu yağa sen dinle Miqdād hālını
6b: 13 gör ki n'oldı ol 'aşık ahvālını
6b: 14 çünkü Miqdād evlerine vardı ol
6b: 14 gönlü düşdi kuşşaya oldu melûl
7a: 1 dedi yâ Rab n'eyleyem ben ne kılam
7a: 1 ki bu deñli mālı ben kanda bulam
7a: 2 çâresi budur harāmılık kılam
7a: 2 yâ māl alup yâhud ölem kırtılam
7a: 3 bunu dedi atına oldu süvâr
7a: 3 geydi çevşen şebde aldı nāmudâr
7a: 4 girdi yola ol revân oldu gider
7a: 4 gâh ağlar gâhî güler gâh âh eder
7a: 5 bir yağıdan dost firākı cānını
7a: 5 yakar akıdur yüreği kanını
7a: 6 bir yanından dağı mālın teşvîşi
7a: 6 yakdı gönlünü bu hālın teşvîşi
7a: 7 işbu iki gaygu-yıla ol dilir
7a: 7 girdi yola âh-ıla üç gün yürür
7a: 8 gördi dördüncü gününde ol süvâr
7a: 8 kim gelür yüklü deve nice kaçâr
7a: 9 öñlerince üç kişi atlu gelir
7a: 9 ellerinde şebde heybetlü gelür
7a: 10 pes tama' kıldı olara ol hemîn
7a: 10 na'ra urdı çünkü erişdi yakîn
7a: 11 dedi koñ bu yükleri ve varuñ yola
7a: 11 yoğsa başuñuz dağı gider bile
7a: 12 tırdı anlardan birisi söyledi
7a: 12 yûri git yoluna ey nâ-kes dedi
7a: 13 gitmez-iseñ gidiser cānuñ senüñ
7a: 13 yeryüzine dökülür kanuñ seniñ
7a: 14 pes dedi Miqdād ki siz kimlersiñiz
7a: 14 aduñuz nedür baña birbir diyiñüz
7b: 1 dedi ben 'Abbāsım ol Ca'ferdurur
7b: 1 Hamza durur bu ki şîr-i nerdurur
7b: 2 kim Benî-Hāşim evlādı bizüz
7b: 2 yûri git söyleme dağı böyle söz
7b: 3 çünkü Miqdād bu ulular adını
7b: 3 işidicek çekdi fi'l-hāl atını
7b: 4 indi yerden bir avuc toprak alır
7b: 4 'özü eder toprağı ağızına urur
7b: 5 döndi 'Abbās dedi kim kaldum taña
7b: 5 ey Benî Kende²⁰ ulusu ben saña
7b: 6 kim ne-çündür böyle bu zâr ağlamak

²⁰ KİNDE (Benî Kinde) - TDV İslâm Ansiklopedisi <https://islamansiklopedisi.org.tr/kinde-beni-kinde> (Küçükaşçı, 2002).

- 7b: 6 pehlevânsın saña 'ârdur ağlamak
7b: 7 dèdi Mikdâd 'ışk ağladur beni
7b: 7 'âr oduna böyle tağladur beni
7b: 8 'ışkdur baña bu işi işleden
7b: 8 yoḥsa ben kandan ḥaramılık neden
7b: 9 başladı ol vaşf-ı ḥâlin söyledi
7b: 9 her ne kim geldi-ise başına dèdi
7b: 10 dèdi 'Abbâs vallahi èy Mikdâd saña
7b: 10 ol 'ammun ḡulm eylemiş öñden şoña
7b: 11 kasd o-(y)ımış anuñ kim ölesin
7b: 11 yoḥsa sen niçün ḥarāmī olasın
7b: 12 kim ḥarāmılığ-ıla bu deñlü māl
7b: 12 ḥāşıl olmaz ko ki gitsün bu ḥayāl
7b: 13 imdi işde on deve yüklü saña
7b: 13 ben bağışladım var ilet sen aña
7b: 14 Ḥamza daḥı dèdi yüklü beş deve
7b: 14 ben vèreyim saña ilet eve
8a: 1 dèdi Ca'fer beş deve bende (da)ḥı ḥoş
8a: 1 yükler-yile vèreyim saña uş
8a: 2 pes hemîn būs²¹ ètdi Mikdâd
8a: 2 anlara medḥ u şenālar eyledi
8a: 3 dèdi èy sādāt bununla olmaz ol
8a: 3 kim bu deñli nesne kılmaz ḡabûl
8a: 4 bu emānet sizde ṭursun hem yine
8a: 4 ben ḡalanı-çün çekeyim ḡam yine
8a: 5 ḥāşıl edersem ḡalanını gelem
8a: 5 bunları daḥı vèresin ben alam
8a: 6 ger ölürsem siz de yine mālınız
8a: 6 ḥālî-yā ben gide(m) ḥoş ḡalınız
8a: 7 döndi 'Abbâs dèdi èy Mikdâd saña
8a: 7 bir naşīḥat èdeyim dinle saña
8a: 8 kim ḥarāmılığ-ıla bu deñlü māl
8a: 8 ḥāşıl olmaz ko ki gitsün bu ḥayāl
8a: 9 yûri var ol Nūşirevân ibn-i Ḳubad
8a: 9 pâdişāhdur ehl-i baḥşış ehl-i dār
8a: 10 ehl-i mürüvvet himmeti 'ālîdurur
8a: 10 işbu müşkilden seni ol kırtarur
8a: 11 yoḥsa bu yolda senin başın gider
8a: 11 genc yigitsin ḥayfdur başın gider
8a: 12 şundi²² Mikdâd öpdî 'Abbāsın elin
8a: 12 dèdi tedbîr budur èy Seyyîd hemîn
8a: 13 himmetünüz yoldaş eyleñ siz baña
8a: 13 dèdiler var yoldaş ola Ḥaḡ saña
8a: 14 hemân döndi revân oldı 'Irāḡa
8a: 14 velî düşdi yolu ḡāyet 'Irāḡa
8b: 1 yimez içmez gèce gündüz giderdi

²¹ būs. Far. Öp-

²² Halk dili. *sun*- Elini uzatmak, uzanmak.

- 8b: 1 gāhī ağılardı gāh āh ēderdi
8b: 2 dōkerdi kanlu yaşı gözi dāyim
8b: 2 Miyāse-ydi dilinde sözi dāyim
8b: 3 yol azmışlar gibi giderdi yola
8b: 3 yalunuz idi yoldaş da olsa bile
8b: 4 Fārisiyye dērler anda bir yere
8b: 4 vardı anda uğradı bir leşkere
8b: 5 biñ atlu kişi bir meydān içinde
8b: 5 turlar her biri cevālān içinde
8b: 6 pes yüzine bağladı muhkem li-tām
8b: 6 depdi meydāna girip vērde selām
8b: 7 uyandı pes döndi cevālān eyledi
8b: 7 tolanıp meydānda devrān eyledi
8b: 8 döndi bu kez leşkere depdi dilīr
8b: 8 heybet-ile şanki şöyle nerre-şīr
8b: 9 heybetinden hep tağıldı ol çeri
8b: 9 karşı durmadı aña hergiz biri
8b: 10 çekdi atı başını tırdı hemān
8b: 10 pes birisi geldi dēdi ēy cūvān
8b: 11 ne işdür bu ki ētdün nedür adın
8b: 11 neredensin nedür bunda murādın
8b: 12 dēdi Mikdād bir ġarībim nev-cūvān
8b: 12 ‘āşıkam bir ġaste-dil hem pehlūvān
8b: 13 vaşf-ı ġālīn bunlara birbir dēdi
8b: 13 kışsasını nicedür şerġ eyledi
8b: 14 çün işitdiler bunun ol sözünü
8b: 14 gördiler kim şöyledür gözünü
9a: 1 pes teraġġum eyledi ol ġalk aña
9a: 1 dēdiler (in)şā’līlah yigit işün aña
9a: 2 pādīşāha yazdılar nāme hemān
9a: 2 dēdiler kim ēy pādīşāhī zemān
9a: 3 uş ‘Arabdan geldi bugün bir dilīr
9a: 3 nev-cūvān çābuk-suvar kiy nerre-şīr
9a: 4 girdi meydān içre devrān eyledi
9a: 4 oynadı bizimle cevālān eyledi
9a: 5 şöyle kim gördük anı çābuk-suvār
9a: 5 aña benzer görmedük bir nāmudār
9a: 6 ‘āşık-ı mış bir muradı var-yımış
9a: 6 hem ‘Arabda ulu adı var-yımış
9a: 7 gelmiş ümīz-ile şāh iġsānına
9a: 7 tā ki dermān ēre dertlū cānına
9a: 8 şāh buyurursa anı alup varalum
9a: 8 yaġūz yine buradan döndürelim
9a: 9 çünkim gördi kâğıdı Kisrā hemān
9a: 9 dēdi kandanur getürün ol cūvān
9a: 10 aldılar pes pādīşāha vardılar
9a: 10 desdur alup çün içeri girdiler
9a: 11 gördi Mikdād şāhı çün kıldı du‘ā

- 9a: 11 hem belîğ medh eyledi kıldı du‘ā
9a: 12 be-ğāyet hoş gelür şāha senāsı
9a: 12 senāsını kim kabûl oldu du‘āsı
9a: 13 dēdi kim ey yigit sen ne sebebeden
9a: 13 ki böyle yalnız geldün ‘Arabdan
9a: 14 dēdi ey pâdişāh ‘ışk ateşi var
9a: 14 yüregümdeki cānum aña yanar
9a: 15 bir ‘ammum var benüm hem bir kıızı var
9a: 15 hem şebistān hūrisi hem şāh-suvār
9a: 16 rezm içinde pehlivānlar şāhıdur
9a: 16 bezm içinde hem güzeller māhidur
9b: 1 boy selvî yüzi güleş eli ay
9b: 1 gözi cāzū kirpikleri ok kâşı yay
9b: 2 ak gümüşden beş kalem barmaqları
9b: 2 şu‘lelu yıldız gibi tırnakları
9b: 3 nīze-yile kaşd ederken kanıma
9b: 3 gözlerinden ok tokundı cānıma
9b: 4 gitdi ‘aqlum saçının sevdāsına
9b: 4 düşdi cānım ‘ışkının gavğasına
9b: 5 vaşf-ı hālın birbir dēdi
9b: 5 kışşasını nicedür şerh eyledi
9b: 6 pes dēdi ol şāh aña ey ‘Arab
9b: 6 ‘ışk içinde bu kadar olmaz ‘aceb
9b: 7 illā bilgil sen dahı gör ne dērem
9b: 7 erligünde tā ki neñ vardur görem
9b: 8 dēdi Mikdād yā melik nice hezār
9b: 8 vardurur tahtın ayağında suvār
9b: 9 dēdi ol şāh yā yigit yüz biñ kadar
9b: 9 leşkerimden kim bugün katımda var
9b: 10 dēdi imdi biñ kişi kıl ihtiyār
9b: 10 işbu yüz biñ kişiden key nāmudār
9b: 11 şöyle ola kim kamu merdānlar
9b: 11 cümlesi meydāna gelsün hep onlar
9b: 12 ben kılayım anlarıñla kār u zār
9b: 12 sen teferrüc eylegil ey şehr-i yār
10a: 1 ger ölürsem arada hanum saña
10a: 1 hoş helāl olsun benim kanum saña
10a: 2 ger olur-ısam olardan ben yegin
10a: 2 pâdişāh vērşün bu gönlim dilegin
10a: 3 şāh işitdi bu sözi dēdi ‘aceb
10a: 3 yā delüdü ‘aql yokdur bu ‘Arab
10a: 4 yahūd kendüyi şınamışdur bilür
10a: 4 kim gelür bu resme bu da‘vā kıılır
10a: 5 pes buyurdi secdiler biñ pehlevān
10a: 5 cümlesi meydāna geldiler hemān
10a: 6 bir yücece yere çıkdı pâdişāh
10a: 6 bakdı Mikdād eyledi bir katı āh
10a: 7 kendüzüne dēdi bunlardan birin

- 10a: 7 öldürürsem bu şahın leşkerin
10a: 8 kaçıya baña muradım vermeye
10a: 8 nâ-murâd olam yere el ermeye
10a: 9 dedi Miqdâd ger vèresiye za'ferân
10a: 9 tiz getürün pes getürdiler hemân
10a: 10 şu getürüben eziñ anı dedi
10a: 10 pes çıkardı yağlığını ısladı
10a: 11 şebdesinüñ²³ demürini dër hemân
10a: 11 giderip yağlığın şardı ol cüvân
10a: 12 tâ ki her kime ura ola nişân
10a: 12 bellü ola illa olmaya ziyân
10a: 13 pâdişâha dëdiler çün bu işi
10a: 13 dedi inşâf ehliymiş bu kişi
10a: 14 pes işâret kıldı meydân içine
10a: 14 ol mübâriz girdi meydân içine
10b: 1 dört yañadan hamle kıldılar anı
10b: 1 ortaya aldılar ol genç aslanı
10b: 2 kimin göğsinden sancar-(y)ıdı ol dilîr
10b: 2 kimin başından çalar hem-çü şîr
10b: 3 kimin böğrinden kimin başından kimini
10b: 3 kimin karnından buñından kimini
10b: 4 gâh deper koşanları bozar yıkar
10b: 4 sağ selâmet döner ortadan çıkar
10b: 5 çoğın kıldı ol halkın nişânlu
10b: 5 kime darb urdı-yısa oldu bellü
10b: 6 kimse hîç darb urımadı aña
10b: 6 kisrâ anı göricek kıldı taña
10b: 7 dedi ben buncılayın çâbuk-suvâr
10b: 7 görmemişem bunca leşker bende var
10b: 8 şah dedi kim ey yigit taḥsîn hemîn
10b: 8 erlig-ise ancak ola âferîn
10b: 9 gitmegil turgıl katımda ey cüvân
10b: 9 sen baña gerekisin baña yâ pehlüvân
10b: 10 pes buyurdu hâş mihmân hâneye
10b: 10 kondurur anı bir kâşâneye
10b: 11 vërdi kullar karavaş hil'at aña
10b: 11 vërdi hem çok māl-ıla ni'met aña
10b: 12 şah katında katı hürmetlü olur
10b: 12 her gün aña dürlü bahşışler gelür
10b: 13 halvetine ol şahın her dem varur
10b: 13 her dīvānda karşısına oturur
10b: 14 kıldı anda göñli gam-gîn ol dilîr
10b: 14 şöyle kim zencîrler-yile bağılu şîr
10b: 15 gâhî giryân gâhî nālân olurdu
10b: 15 gâhî 'aklı gidüp hayrân olurdu
11a: 1 gâhî tırurdu ol sultân katında

²³ Bir tür zırh

- 11a: 1 açılurdu biraz şâh şöhetinde
11a: 2 velâkin çün gelürdi otaşına
11a: 2 düşerdi ma'şûkının sevdasına
11a: 3 dimâğa çıkıdı 'ışkının buhârı
11a: 3 dökerdi kanlu yaş gözi buharı
11a: 4 gâhî şādân olurdu gâhî ğam-gîn
11a: 4 gâhî gönli melûl gâh gözî nem-gîn
11a: 5 altı ay sultân katında ol kalur
11a: 5 bu yaña dinle kızın hâli n'olur
11a: 6 çünki üç ay oldu Mikdâd gelmedi
11a: 6 kanda gitdügini kimse bilmedi
11a: 7 pes âvâze oldır kim öldürdiler
11a: 7 Cābire tahkîk dēyü bildürdiler
11a: 8 çün Miyāseye erişdi bu haber
11a: 8 gönli oldu ğuşşadan zîr u zeber
11a: 9 ağladı eyle feryād eyledi
11a: 9 işün oınmasın senün baba dēdi
11a: 10 kim komadıñ şuncılayın yigit
11a: 10 var oldu mâli-çün kurbân yigit
11a: 11çünkü 'aşıkım oldu kurbân baña
11a: 11 hîç gerekmez işbu cān baña
11a: 12 çekdi hançer kasd kıldı cānına
11a: 12 üşdi hātūnlar hemān dört yanına
11a: 13 kim elin dutdı kimi kucaqladı
11a: 13 hançeri aldı biri şakladı
11a: 14 pes babasına haber oldu hemîn
11a: 14 geldi çünki gördi kız anı hemîn
11b: 1 pes babası kaçıdı ey kız dēdi
11b: 1 ey hayāsuz tır gidelim tiz dēdi
11b: 2 aldı kendü evine vardı anı
11b: 2 kendüzin çün öldürür gördi anı
11b: 3 kendü hātūnlarına ısmarladı
11b: 3 gece gündüz beklenüz bunı dēdi
11b: 4 müdām beklerler-(y)idi ol nigārı
11b: 4 kılurdu dāyim ol āh-ıla zārı
11b: 5 tütini göge çıkardı āhının
11b: 5 āh edicek ol güzeller şāhının
11b: 6 gece gündüz şöyle kim giryāndı
11b: 6 yüregi hātūnların biryāndı
11b: 7 gâhî hasret-ile dört yaña bakardı
11b: 7 gâhî ebsem tırur yaşı akardı
11b: 8 ne kimseye kılurdu hitābı
11b: 8 ne hōd söyleyene vērür cevābı
11b: 9 şu bülbul gibi kılurdu figānı
11b: 9 işidenin yanardı gönli cānı
11b: 10 bu şi'iri dēyübeni ağlardı
11b: 10 işidenin yüregi tağladı

11b: 11 Şi'irī Miyāse ibni Cābir

- 11b: 12 ēy yigitler serveri serv-i revānum kandasın
11b: 12 gel ki yolunda revān oldu revānum kandasın
11b: 13 kametünjū (?) hasretinden bu benim oldu hayāl (338-1404)
11b: 13 sūretünjū furkatinden yandı cānum kandasın
12a: 1 ēy hayālī mūnīsī bu gaygusu çok gönlümün
12a: 1 ēy vişālī cān elinden armağanum kandasın
12a: 2 gece gündüz yol gözedür gözlerim gözler seni
12a: 2 gel ki kaldı yollarında dīde-bānum kandasın
12a: 3 bülbülü zārem firākından yaşum oldu revān
12a: 3 ēy boyu selvi yañağı gülistānım kandasın
12a: 4 sen esirgerdin beni görün sensüz nicedür
12a: 4 gece gündüz gönüllere çıkdı figānım kandasın
12a: 5 çok cefa kıldı belālu gönlime ayrılığın
12a: 5 kanı 'ahdin ēy vefālu mihribānım kandasın
12a: 6 pes atasına dēdiler ēy 'azīz
12a: 6 sen ferāgat kendüzin öldürdi kız
12a: 7 ağlamakdan yüzine yol ētdi yaş
12a: 7 bu bizim hōd bağırmuzda çıkdı baş
12a: 8 yüzünün rengi döndi za'ferāna
12a: 8 yañağı gülşeni döndi hazāna
12a: 9 gece gündüz kılar āhı figānı
12a: 9 esirger özü gören anı
12a: 10 ahar Mikdādı şöyle zār inler
12a: 10 ki derdinden dört divār inler
12a: 11 dēdi Cābir ki pes n'ētmek gerek
12a: 11 derdinüz aña nice ētmek gerek
12a: 12 dēdiler kim ere vèrmek gerekdir
12a: 12 kamu işden aña er yegirekdür
12a: 13 adıyla duta ülfet gönlī cānı
12a: 13 unuda anmaya ayruķ anı
12a: 14 öldi Mikdād dēyü çün oldu haber
12a: 14 çevre yaña illerde tōldi haber
12b: 1 ol yakında bir kabīle vardı
12b: 1 Mālik-(y)idi beglerinün hem adı
12b: 2 şīr u merd-idi be-gāyet pehlevān
12b: 2 mālī mülki çoğ-ıdı kendü cüvān
12b: 3 ol kızı istedi dōkdi mālını
12b: 3 tap²⁴ diyince vèrdi aña kalını
12b: 4 gönüllü gönülsüz kızı aña vèrdiler
12b: 4 dört yanından cümle göce gördiler
12b: 5 çün işitdi bu sözi ol Miyāse
12b: 5 yañasın yırtıdı düşdi yiği yasa
12b: 6 el urdı yüzine yırtıdı gülünü
12b: 6 yolup atdı o da zülfi kılını
12b: 7 dēdi kim düşman oldu rūzigārim

²⁴ Clauson. *tap*. "Uygun" (1972: 434); Tarama. "Yetişir, kafi" (*Türk Dil Kurumu Sözlükleri*).

- 12b: 7 ki ma'sûk gitdi düşvâr oldu hâlim
12b: 8 hemân dem kılınca urdı elini
12b: 8 segirtti dâye dutdı kolunu
12b: 9 dâdi öldürme ey hurî sen seni
12b: 9 tâ ki şâd olmaya dosduñ düşmanı
12b: 10 kim diridür ola şâyed ol gele
12b: 10 kanda olsañ ol seni vara bula
12b: 11 kimse anıñ öldüğünü bilmedi
12b: 11 yâhud andan bir nişân hiç vërmedi
12b: 12 pes ikiniz dahı şöyle yok yere
12b: 12 hayfla olup giresiz yere
12b: 13 etmegil bu işi ey cân etmegil
12b: 13 hayf durur bu iki kanı etmegil
13a: 1 ko seni vërsünler aña tımmağıl
13a: 1 varğıl aña illa boynun şunmağıl
13a: 2 kendüziñi vërme aña bir zamân
13a: 2 şöyle gül oyna anuñla sen hemân
13a: 3 tâ görelim nice olur rûzigâr
13a: 3 (in)şâ'llah umduğun ola ahır-kâr
13a: 4 çün işitti bu sözi kıldı kabûl
13a: 4 illâ cânı kaygulu gönli melûl
13a: 5 pes yarak eylediler oldu düğün
13a: 5 illâ kızın yüreği tolu düğün
13a: 6 kodılar hevdece²⁵ ol gül-'izârı
13a: 6 ol ağlayup kılur âh-ıla zârı
13a: 7 gelmişidi güyegüniñ kardeşi
13a: 7 bileşince²⁶ var-ıdı dört yüz kişi
13a: 8 alıban gitdiler çün ol nigârı
13a: 8 ki dökerdi kanlu yaş göz bıyarı
13a: 9 ol yañadan²⁷ dinle Mikdâd işini
13a: 9 'ışk içinde derdini teşvîşini
13a: 10 'ışk -ı Miyâse gönlini yakan odı
13a: 10 anda Mikdâd gönline dahı kodı
13a: 11 tükenür şabrı hiç kalmaz qarârı
13a: 11 öñüne düşdi ol ma'sûk yâri
13a: 12 tākātı kalmaz olur dīvâne ol
13a: 12 kalkıben varur hemân dīvâne ol
13a: 13 pâdişâh qarşusına vardı turur
13a: 13 gözlerinden kanlu yaşlar indirür
13b: 1 pâdişâh dâdi niçün yâ pehlevân
13b: 1 gözlerüñüñ yaşı olmışdur revân
13b: 2 dâdi Mikdâd ben niçün ağlamayam
13b: 2 yüregüm derdile tağlamayam
13b: 3 geçdi va'dem korqaram dilberi

²⁵ Halk dili. Deve üstüne oturmak için konan bir çeşit sepet.

²⁶ Nişanyan S. *bileş- bile-* birleş-; Eski T. *bilek* sözcüğünün kökü olduğu varsayılan **bile-* fiilinden işteşlik ile.

²⁷ *Yañadan*. Taraftan

- 13b: 3 ayruḡ ala kıla benden dilberi
13b: 4 fitne düşdi ortaya çok ƙan ola
13b: 4  rmedin maḡş da c n  urb n ola
13b: 5 bunu d di aġladı  ekdi bir  h
13b: 5 g rdi anı raḡm kıldı p di  h
13b: 6 pes buyurdi v rdiler  ok m l a a
13b: 6 isted ğince igi²⁸  aldı ta a
13b: 7 on  arava  v rdi c mle m h-r y
13b: 7 hep  ız oġlan servi boylı boy
13b: 8 v rdi hem  ah ne ḡil'atler a a
13b: 8 altun a  a m lı ni'metler a a
13b: 9 v rdi bir altun mura  a' t c daḡı
13b: 9 olma d di kimseye muḡt c daḡı
13b: 10  o dı bir le ker a a daḡı bile
13b: 10 yolda  olup bile gideler yola
13b: 11  tdi Mi d d padi aha  ok  en 
13b: 11 taḡt    nde y r  p p  ıldı du' 
13b: 12 d ndi Mi d d pes rev n oldu yola
13b: 12 bunca m l bunca ni'metler bile
13b: 13 ge e g nd z  urmaz gider
13b: 13 g h sevin r g h   or ar  h  der
13b: 14 bir y cece y re  ı dı n -geh n
13b: 14 ba dı g rdi bir  o un atlu hem n
14a: 1 i lerinde bir y ce hevdec ulu
14a: 1  stine altunlu  rt   rt l 
14a: 2 d di kim bu zih  hevdec zih  f l²⁹
14a: 2 kim  d r bu gelin y  bunca bu m l
14a: 3 kimin  ızı ola bu b yle ulu
14a: 3 hevdec  bu resme aġır  rt l 
14a: 4 pes  ev rdi n zesini ol cev n
14a: 4 depdi atın   ine indi hem n
14a: 5  alduruben  ebdesini  urdi ol
14a: 5 bu gelin kimin d y   ordı ol
14a: 6 adı ne kimin  ızı  anda gider
14a: 6 dutmı am f l tiz³⁰ v r n ba a ḡaber
14a: 7 biri eyd r y  yigit i bu gelin
14a: 7 C birin  ızı Miy sed r hem n
14a: 8 M lik aldı bunu v rdi  ok  alın
14a: 8 a a  lt r z anu dur bu gelin
14a: 9   nki Mi d d i itdi i bu s zi
14a: 9 d kdi bu s z c nına otlu k zi
14a: 10 yine g  lindeki sevd  bil rd ³¹
14a: 10 y regi  opdı  aynadı del rdi

²⁸ Halk dili. İyi

²⁹ Ar. Belirti

³⁰ N shada kelime yazımı harekeli olarak  oyledir:

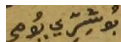
³¹ belirdi

- 14a: 11 dahı söz söylemedi tırdı ebsem
14a: 11 çevürdi at başını döndi ol dem
14a: 12 geliben halkının katında indi
14a: 12 yaraqlandı bir uşlu ata bindi
14a: 13 ki hep cenk aletin alur temâmet
14a: 13 dèdi halkına siz duruñ selâmet
14a: 14 baña iş düşdi ben cenge giderem
14a: 14 bugün cenk etmeyüp dahı ni'derem
14a: 15 habîbümi 'adu almış elimden
14a: 15 ayırmışlar beni tâze gülimden
14b: 1 bugün ol gündür cenk eyleyem ben
14b: 1 yâ alam yârimı yâhud ölem ben
14b: 2 depdi atın yètdi³² ol halka dilîr
14b: 2 na'ra urdı bir kerre ol nerre vu şîr
14b: 3 dèdi yâ kavm koñ gelini tiz gidin
14b: 3 kızı vèrin şağ selâmet siz gidin
14b: 4 yoḥsa dökülür yère başlarıñız
14b: 4 kara kana bulaşur hep varıñız
14b: 5 ecdehâ-yı cenk Mikdâdem bugün
14b: 5 koñ bu şîrînümi³³ Ferhâdem bugün
14b: 6 pes birisi döndi èy èy yigit
14b: 6 başcuğazın sağcayın yûri git
14b: 7 dört yüz erdür cümlesi nâmodâr
14b: 7 pehlevânlar her biri cengi suvar
14b: 8 bir begin hakkıdur işbu gelin
14b: 8 qarşular şimdiki gelmişdür yakîn
14b: 9 dön yoluña päre päre olmadan
14b: 9 her pâren her bir cudâda kalmadan
14b: 10 çün işitdi hamle kıldı ol cüvân
14b: 10 girdi ol halkın içine bir zamân
14b: 11 şu resme urdudur zaḥm-sitânî
14b: 11 ki tar ètdi ol halka gin cihânı
14b: 12 ol çeri de vardı birbir dèdi
14b: 12 èy kavm dinleñ sözimi bir dèdi
14b: 13 bu yigidin hakdur bu gelin
14b: 13 vèrin anın hakkını oluñ emîn
14b: 14 cenk olup dökürince kanını
14b: 14 yeg deñil mi vèrmeñ aña hakkını
15a: 1 dèdiler èy bunamış koca sen
15a: 1 nice didün işbu sözi nice sen
15a: 2 dört yañadan 'Arab kavmi bize
15a: 2 ne diyeler vèr cevâb işbu söze
15a: 3 kim ala bir oğlan uş yüzi yalın
15a: 3 bunca merdânın elinden bir gelin
15a: 4 dèdi pîr çün böyledür merdân oluñ

³² Yet-

³³ Nüshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

15a: 4 tiz yıka görin anı siz cehd kılun
15a: 5 yoḥsa baḳdum sizden ol hîç bir ḳomaz
15a: 5 ne yigitdir ne ḳocadır biraḳmaz
15a: 6 çıḳdı anların içinden bir dilir
15a: 6 adı ‘Arva kendüsi³⁴ key nerre-şir
15a: 7 dedi merd-iseñ oḡlan gel berü
15a: 7 gör erenler cengini gel sen berü
15a: 8 dedi Miḳdâd baḳa mı dersin hemân
15a: 8 depdi atın üstüne ol pehlevân
15a: 9 birbirine cıdasın toḡrı dutar
15a: 9 illâ Miḳdâdın cıdası ol yiter
15a: 10 yardı göḡsin arḳasından çıḳdı ḳan
15a: 10 uşdı elinden yere ol vardi cân
15a: 11 güyegünün ḳardaşı ol kişi
15a: 11 ol ḳalan ḥalk gördiler çün bu işi
15a: 12 ne beglerinin ḳardaşı düşdi hemân
15a: 12 cümle Miḳdâd üstüne uşdı hemân
15a: 13 anda bir cenk eyledi ol nerre-şir
15a: 13 şanki ḳonuḡ sürüsüne girdi-idi şir
15a: 14 kimisin atdan alur urur yere
15a: 14 kimisi darbla çalar yere....
gördiler...

³⁴ Nüshada kelime yazımı harekeli olarak şöyledir:

Kaynakça

- Ayverdi, İ. (2005). Esir Maddesi, Siyer Maddesi. Misalli Büyük Türkçe Sözlük. (1-3), 875, 2815, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Büyük, Ü. (2014). Şiir ile Hikâyenin Kesiştiği Ortak Noktada -Tanzimat'tan Cumhuriyet'e- Manzum Hikâye. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Clauson, G. (1972). An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish. Oxford: At The University Press.
- Daşdemir, Ö. (2021). Mikdat ile Miyase ve Mikdat'ın Talkan Cengi Hikâyeleri. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erkan, M. (2009). Sîretü'n-Nebî. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (37), 269-270, İstanbul.
- Elçin, Ş. (1986). Halk Edebiyatına Giriş. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Emre, A. C. (1946). Türkçede Bulanık e (è) Fonemi. Türk Dili-Belleten, 3, 6-7, 487-497.
- Fayda, M. (2009). Siyer ve Megâzî. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (37), 319-324, İstanbul.
- Gülensoy, T. (2007). Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2008). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2: (ç > ş Değişmesi). Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 3/3, 378-387.
- Kaşgarlı Mahmud. (2023). Dîvânü Lugâtî't-Türk, Türk Dilinin İlk Sözlüğü Türkçesi Mustafa S. Kaçalın, Haz. Mehmet Ölmez. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Karasu, M. (2007). Antakya'dan Derlenmiş Bir Halk Hikayesi: Mikdat ile Miyase (2006), s. 269-275. KIBATEK XIII. Edebiyat Sempozyumu (13-19 Kasım Adana-Antakya/Türkiye). Adana: Nobel Kitabevi.
- Karataş, H. (2018). Ozanoğlu, İhsan Ozanoğlu Maddesi. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. Ahmet Yesevi Üniversitesi. [OZANOĞLU, İhsan Ozanoğlu](https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay-İhsan-Ozanoğlu) [https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay-İhsan Ozanoğlu](https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay-İhsan-Ozanoğlu) Erişim Tarihi: 10.02.2025.
- Kavruk, H. (2022). Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kiraz, S. ve Yaman, F. (2023). Türk Edebiyatında Mikdâd ve Miyâse Hikâyeleri. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 30, 513-550.
- Kocatürk, V. M. (1964). Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi. Ankara: Edebiyat Yayınevi.
- Korkmaz, Ş. (2012). Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası: İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin ve Tıpkıbasım. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Kuun, G. (1880). Comes. Codex Cumanicus, Bibliothecææ, Ad Templum Divi Marci Venetiarum, Budapestini: Editio Scient Academiæ Hung.
- Küçükbaşçı, S. M. (2002). Kinde (Benî Kinde). Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (26), 37-38, İstanbul.
- Mansuroğlu, M. (1957). Das Geschlossene e im Karachanidischen Türkisch. UAJb, 29, 215-223.

Özfırat, B. (2014). Türk Edebiyatının Manzum İlk Siyeri: Velî'nin Sîretü'n-Nebî'si. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 12, 93-134

Özfırat, B. (2016). 15. Yüzyıl şairlerinden Muhammed'in Sîretü'n-Nebî'si. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Özfırat, B. (2019). *Sîretü'n-Nebî Muhammed Efendi*. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Öztürk, Z. (2007). Osmanlı döneminde Kıraat Meclislerinde Okunan Halk Kitapları. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 5, 9, 401-445.

Stachowski, M. (1998). A Minimal Probabilistic Development Model of Proto-Turkic E-Type Vowels. Folia Orientalia, 34, 159-174.

Thomsen H. K. (1957). The Closed e in Turkish. AO XXII, 1957, 150-153.

Timurtaş, F. (2019). Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük (1977). (3bs.) İstanbul: Kapı Yayınları.

Yaman, F. (2022). Abdînin Mikdâd Bin Esved ve Miyâse Mesnevisi: İnceleme-Metin-Tıpkıbasım. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çorum.

Yaman, F. (2024). Türk Edebiyatında Mikdâd ve Miyâse Hikâyeleri: Abdî'nin Mikdâd Bin Esved ve Miyâse Mesnevisi. Fenomen Yayınları, İstanbul.

Yavuz, O. (1991). Türkçe'de Kapalı E. Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, 6, 271-306.

Yılmaz C. E. (1991). Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü. Türk Dilleri Araştırmaları, 1991, 151-165.

Web Ortamında Faydalanılmış Kaynaklar:

URL1: <https://lugatim.com> Kubbealtı Lugatı güvey/güveyi maddesi Erişim Tarihi: 15.02.2025

URL2: <https://lugatim.com> Kubbealtı Lugatı eşir maddesi Erişim Tarihi: 15.02.2025

URL3: <https://www.lugatim.com> Kubbealtı Lugatı mınğar>bınar Erişim Tarihi: 13.02.2025

URL4: <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/uca-> maddesi Nişanyan Sözlük, Erişim Tarihi 14.02.2025

URL5: <https://sozluk.gov.tr> tap maddesi Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Tarihi: 15.02.2025

URL6: <https://sozluk.gov.tr> tınmak maddesi TDK Sözlük Anlamı. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Tarihi: 16.02.2025

URL7: [https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay-İhsan Ozanoğlu OZANOĞLU](https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay-İhsan_Ozanoğlu_OZANOĞLU) maddesi. Erişim Tarihi: 10.02.2025.

URL8: <https://vajehyab.com> واژه یاب | معنی کاد <https://vajehyab.com/dehkhoda/kād> maddesi. Erişim Tarihi: 20.02.2025